

Секція: Право

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри

Львівський університет бізнесу та права

м. Львів, Україна

Заяць Ольга Степанівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри

Львівський державний університет внутрішніх справ

м. Львів, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ ¹

Як відомо, одним із міжнародно-правових стандартів адвокатської діяльності є обов'язкове страхування професійної відповідальності адвокатів перед клієнтами [1–3]. Згідно позиції адвоката О. Світличного [1], під страхуванням професійної діяльності доцільно розуміти відносини щодо захисту прав і законних інтересів суб'єктів професійної діяльності, що надають певні послуги на професійній основі та гарантують їм надання комплексу відповідних заходів або допомоги на підставі цивільно-правових угод (договорів) або згідно з вимогами закону, перед клієнтом за невиконання або неналежне виконання своїх професійних зобов'язань (обов'язків). Водночас доцільно наголосити, що у пп. 3.9.1 п. 3.9 “Професійне страхування” Загального кодексу правил для адвокатів країн

¹ Виконано в межах наукової комплексної теми дослідження Міжнародного центру з розвитку науки і техніки “Правові гарантії забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні” (номер державної реєстрації 0118U100205)

Європейського Співтовариства, прийнятого делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р., зазначено: "Адвокати завжди повинні бути застраховані від пред'явлення позовів, пов'язаних з недостатньою професійною компетентністю" [3]. Поряд з тим, виходячи з поняття страхування професійної діяльності, класифікації та змісту правовідносин у сфері страхування [1; 4], встановлено, що сьогодні законодавство України не містить спеціальних норм, що регулюють порядок та умови ризику настання відповідальності адвокатів. Зокрема, відповідні положення відсутні у чинному Законі України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" [5]. Звідси очевидно, що питання страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні залишається актуальним. А також потребує додаткового вивчення та законодавчого врегулювання.

Дослідження [1; 4; 6] дозволяють зробити висновок, що зміст поняття "страхування професійної відповідальності адвоката" акумулює в собі: 1) загальні положення про страхування як вид цивільно-правових відносин; 2) особливості статусу діяльності адвоката. Водночас з'ясовано, що станом на сьогодні в Україні страхування професійної відповідальності адвокатів є виключно добровільним.

Так, відповідно до п. 15 ст. 6 Закону України "Про страхування" від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР [7] видом добровільного страхування є страхування відповідальності перед третіми особами, крім випадків, передбаченими пп. 12-14 цієї статті (ст. 6) – страхування цивільної відповідальності власників наземного, повітряного та водного транспорту. Звідси очевидно, що будь-який адвокат в Україні може добровільно застрахувати свою професійну відповідальність. Водночас у праці [4] чітко зазначено, що для українських адвокатів страхування професійної відповідальності не є нормою. З огляду на це доцільно наголосити, що тут

важливе практичне значення у даному напрямі має збалансований добір фактів та аргументів “за” і “проти” адвокатської спільноти [8], і це потрібно враховувати. За таких обставин варто відмітити, що з цього приводу думка заступника голови Національної асоціації адвокатів України, заступника голови Ради адвокатів України В. Гвоздія така: “Відчуваючи певний рівень відповідальності перед громадянами України, яким адвокати надають правову допомогу, вважаю, що страхування цивільної відповідальності повинно бути обов’язковим так, як це є в усіх розвинених країнах світу. Якщо, наприклад, у Німеччині адвокат не має страховки, він не може практикувати взагалі” [8]. В контексті цього також потрібно звернути увагу і на той факт [4], що згідно з п. 27 ст. 7 чинного Закону України “Про страхування” [7] до видів обов’язкового страхування віднесено страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України, однак станом на сьогодні такий перелік відсутній. Поряд з тим визначено, що тут окремо доцільно відмітити і врахувати ряд інших важливих питань, зокрема тих [9], що стосуються проблемних аспектів отримання адвокатом інформації про зміст норм іноземного права під час представництва інтересів клієнта у цивільному судочинстві України.

В ході дослідження також встановлено, що одним з перших реальних кроків у цьому напрямку стало те, що у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону України “Про внесення змін до деяких законів України (щодо обов’язкового страхування професійної відповідальності адвоката)” від 06.07.2015 р. № 2298а [10], яким запропоновано впровадити інститут обов’язкового страхування майнової відповідальності адвокатів шляхом внесення відповідних змін та доповнень до Закону України “Про страхування” [7], а також Закону України “Про

адвокатуру та адвокатську діяльність” [5]. Зокрема, у проекті нормативно-правового акта [10], який було 29.08.2019 р. відкликано з невідомих причин, пропонувалось до обов’язків адвоката віднести укладення договору страхування ризику професійної майнової відповідальності у зв’язку зі здійсненням ним адвокатської діяльності та зберігання у силі такого договору страхування протягом періоду адвокатської діяльності. Типовий договір страхування ризику професійної майнової відповідальності у зв’язку зі здійсненням адвокатом адвокатської діяльності мав затверджуватись Кабінетом Міністрів України [10]. Подана ідея про закріплення на рівні Закону питання щодо страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні, на нашу думку, заслуговує на підтримку. Не можна не відзначити і те, що в даний час жодного з альтернативних законопроектів у даному напрямі немає. А професійна адвокатська спільнота наголошує на проблемі.

Таким чином, на основі результатів проведених досліджень можна стверджувати, що сьогодні в Україні немає спеціальних норм, що регулюють страхування професійної відповідальності адвокатів. Враховуючи викладене вище, вважаємо за доцільне внести конкретні відповідні зміни і доповнення до Законів України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” [5] та “Про страхування” [7] відповідно до положень законодавства більшості країн Європейського Союзу щодо врегулювання питань страхування професійної відповідальності адвокатів або прийняти спеціальний закон “Про страхування ризику професійної майнової відповідальності адвокатів”, який б враховував основні аспекти про цей вид страхування.

Література

1. Світличний О. Страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні / О. Світличний // Юридична газета. № 45 (595) від 07.11.2017 р. URL: <http://yur-gazeta.com/gazeta/pdf-issues/content/2017-11-07/> (дата звернення: 15.12.2019 р.).
2. Антонюк С.А. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України з нормами і стандартами Європейського Союзу / С.А. Антонюк // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 7. С. 232–237. doi: <http://doi.org/10.32849/2663-5313.2019.7.42>
3. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: Прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343 (дата звернення: 15.12.2019 р.).
4. Святоцька В.О. Забезпечення реалізації стандартів страхування професійної відповідальності та спеціалізації адвокатів: порівняльно-правовий аспект / В.О. Святоцька // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 5. С. 170–172. doi: <http://doi.org/10.15421/391981>
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI (із змінами та доп.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 15.12.2019 р.).
6. Кухнюк Д.В. Актуальні питання страхування професійної відповідальності адвокатів в Україні / Д.В. Кухнюк, А.В. Кухар //

- Адвокат. 2012. № 12. С. 20–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2012_12_5.
7. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (із змінами та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 15.12.2019 р.).
8. Родюк А. Заплатити за помилку / А. Родюк // Юридична газета. №21(467) від 26.05.2015 р. URL: <http://jur-gazeta.com/gazeta/pdf-issues/content/2015-05-26/> (дата звернення: 15.12.2019 р.).
9. Antoniuk S. Problems of Obtaining by the Lawyer the Legal Information on the Content of Foreign Law Norms While Representing the Client’s Interests in Civil Proceedings in Ukraine / S. Antoniuk, O. Zaiats, R. Skrynkovskyy, I. Makukhina // Path of Science. 2019. Vol 5, No 10. P. 5001–5010. doi: <http://dx.doi.org/10.22178/pos.51-5>.
10. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо обов’язкового страхування професійної відповідальності адвоката) від 06.07.2015 р. № 2298а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55909 (дата звернення: 15.12.2019 р.).